

Zmierzch ubezpieczeń nadwyżkowych.

Autorzy: Małgorzata i Maciej Capik

Bydgoszcz 2012.01.03

Ustawa o ubezpieczeniach obowiązkowych określa na czym polega spełnienie obowiązku ubezpieczenia. Do tej pory było ono warunkowane poziomem sumy gwarancyjnej, widniejącej na umowie ubezpieczenia zawartej przez podmiot objęty obowiązkiem. Ten poziom minimalnej sumy wynikający z rozporządzeń Ministra Finansów, odnoszących się do poszczególnych ryzyk, był cedulą pozwalającą na określenie czy zostały spełnione warunki ubezpieczenia, ale w wersji minimalnej. Ustawodawca nie zakazywał spełniać obowiązku ubezpieczenia na poziomie przewyższającym minimum, ale zapis ustawy odnoszący się do tego minimum pozwalał jednocześnie na postawienie wniosku, iż wszystko to co przekracza to minimum wychodzi poza obowiązek. Ten wniosek legł u podłoża tzw. ubezpieczeń nadwyżkowych, gdzie podmiot objęty obowiązkiem ubezpieczenia w rzeczywistości nie ubezpieczał innego ryzyka niż to objęte obowiązkiem, tylko ubezpieczał je na sumę przewyższającą sumę minimalną. Można więc powiedzieć, że ubezpieczenia nadwyżkowe mają swoje oparcie w przepisach ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych. Nie można jednak pomijać tego, iż przepisy mają, poza treścią, także pewien cel do spełnienia. Właściwa interpretacja przepisu musi uwzględniać wszystkie elementy jego istoty. Wnioski uzasadniające byt ubezpieczeń nadwyżkowych pomijały jeden element. Pomijały to, że obowiązek ubezpieczenia jest z jednej strony przymusem, ale z drugiej strony przywilejem do posiadania ochrony ubezpieczeniowej na standardzie ustalonym przez ustawodawcę. Jest to standard zdecydowanie korzystniejszy od proponowanego przez zakłady ubezpieczeń w ramach ubezpieczeń dobrowolnych. Dlatego w obrębie ubezpieczeń obowiązkowych występowała bardzo niepokojąca praktyka powodująca niejednorodność wykonania obowiązku ubezpieczenia. W stosunku do niektórych podmiotów, które miały po swojej stronie obowiązek ubezpieczenia, a które jednocześnie były bardziej świadome prawnie i posiadały większą siłę oddziaływania, zakłady ubezpieczeń odstępowały od interpretacji konieczności stosowania ubezpieczeń nadwyżkowych i akceptowały w pełni zawarcie umowy ubezpieczenia na warunkach

Wyłączne prawa wydawnicze P.W.ATENA CiMM s.c. Capik M.M. Przedruk, kopiowanie, powielanie, zwielokrotnianie -zabronione Magazyn Ubezpieczeniowy nr 6(72)

ubezpieczenia obowiązkowego z sumą gwarancyjną zdecydowanie wyższą niż minimalna. Świadczyło to o tym, że ceduła minimalnej sumy gwarancyjnej była w rzeczywistości wykorzystywana przez zakłady ubezpieczeń do narzucenia mniej korzystnych warunków ubezpieczenia podmiotom, które miały obbligo zawarcia umowy ubezpieczenia. 11 lutego 2012 zmienia się ustawa z dnia 22 maja 2003 r.o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U.03.124.1152 ze zmianami) co oznacza również zmianę przepisów dotyczących zasad spełnienia obowiązku ubezpieczenia. W miejsce treści dotychczasowej pojawi się zapis o następującym brzmieniu:

stary zapis :

Art.10.1. Obowiązek zawarcia umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej uważa się za spełniony, jeżeli umowa została zawarta zgodnie z przepisami ustawy albo odrębnych ustaw lub umów międzynarodowych wprowadzających obowiązek ubezpieczenia, z sumą gwarancyjną nie niższą niż minimalna suma gwarancyjna ustalona dla danego ubezpieczenia.

nowy zapis w art. 10:

„1. Obowiązek ubezpieczenia uważa się za spełniony, jeżeli została zawarta umowa ubezpieczenia, na podstawie której osoba obciążona tym obowiązkiem korzysta z ochrony ubezpieczeniowej, a czas trwania i zakres tej ochrony odpowiadają przepisom ustawy lub odrębnych ustaw lub umów międzynarodowych wprowadzających obowiązek ubezpieczenia.”,

Wyraźnie widać, iż ustawodawca postanowił zmienić podejście do zasad spełnienia obowiązku ubezpieczenia. Nie odnosi się w tej chwili do minimalnych sum gwarancyjnych, które w większości przypadków określone były w rozporządzeniach, tylko przywołuje dwa inne czynniki : czas i zakres ochrony. Co ważne , kiedy wskazuje te czynniki nakazuje jednocześnie odnosić je do zapisów ustaw nakładających obowiązki ubezpieczeniowe. Zatem o spełnieniu obowiązku ubezpieczenia nie będą rozstrzygały przepisy rozporządzeń, które są aktami wykonawczymi do ustaw, tylko przepisy ustaw, z których wynika kto, kiedy i w jakim zakresie objęty jest koniecznością wykupienia polisy

Capik Maciej, Capik Małgorzata P.W.ATENA CiMM s.c. zastrzega, iż dalsze rozpowszechnianie w jakiegokolwiek formie i w jakikolwiek sposób treści publikowanych bez zgody wydawców, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt. b) ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, jest zabronione.

Wyłączne prawa wydawnicze P.W.ATENA CiMM s.c. Capik M.M. Przedruk, kopiowanie, powielanie, zwielokrotnianie -zabronione Magazyn Ubezpieczeniowy nr 6(72)

ubezpieczenia obowiązkowego. Oczywiście warunki umowy ubezpieczenia określają rozporządzenia, ale to są tylko warunki umowy, a nie przepisy wyznaczające zakres obowiązku. Takie ukształtowanie przepisu art.10 ustawy nakazuje inne spojrzenie na obowiązek ubezpieczenia jako taki. Dwa czynniki, które wskazał ustawodawca czyli czas i zakres obowiązku, limitują to w jaki sposób należy ten obowiązek pokryć odpowiednio zawartą umową ubezpieczenia. Oznacza to, że ustalenie czy dany podmiot spełnił obowiązek ubezpieczenia nie będzie się opierało na odniesieniu do przepisów rozporządzeń w sprawie warunków ubezpieczenia, tylko na odniesieniu do przepisów ustawy, nakładającej dane obowiązki ubezpieczeniowe. Posłużmy się przykładem.

W ustawie o działalności leczniczej jest wskazanie, iż podmiot wykonujący działalność leczniczą ma, przez cały czas realizowania tych działań, obowiązek posiadania umowy ubezpieczenia. Ustawodawca stanowi więc wyraźnie, że od pierwszego dnia kiedy podmiot rozpoczyna wykonywanie działalności leczniczej wchodzi w obowiązek ubezpieczenia. Ten obowiązek kończy się po jego stronie z upływem ostatniego dnia wykonywania działalności leczniczej. Natomiast zakres tego obowiązku to działalność lecznicza. Podmiot ma objąć ochroną wskazane w ustawie ryzyka związane z wykonywaniem działalności leczniczej. Oznacza to, że ryzyka wskazane przez ustawodawcę, związane z działalnością leczniczą, mają być ubezpieczone wg. zastrzeżonej formuły ubezpieczenia obowiązkowego. Podmiot spełnia swój obowiązek wtedy, kiedy swoją działalność leczniczą czyli każdy jej przejaw, ubezpieczy obowiązkowo. To jakie będą warunki tego ubezpieczenia wynika z rozporządzeń wykonawczych do ustawy. Te rozporządzenia określają również sumę minimalną. Podmiot objęty obowiązkiem ubezpieczenia może zatem ubezpieczyć swoją działalność z sumą minimalną. Może również ubezpieczyć się na sumę wyższą, ale przez cały czas ubezpiecza działalność leczniczą czyli ubezpiecza zakres ryzyka, który ma charakter obowiązkowy zgodnie z ustawami. Jeżeli podmiot chciałby ubezpieczyć ryzyka inne niż te związane z działalnością leczniczą to oczywiście może to uczynić na warunkach dobrowolnych. Jeśli jednak będzie zawierał umowę dotyczącą ryzyk wskazanych przez ustawodawcę jako obowiązkowe w ustawie o działalności leczniczej, to ubezpiecza je tylko i wyłącznie obowiązkowo. Kwestia sumy jest tu kwestią wtórną, bo liczy się czas i zakres,

Capik Maciej, Capik Małgorzata P.W.ATENA CiMM s.c. zastrzega, iż dalsze rozpowszechnianie w jakiegokolwiek formie i w jakiegokolwiek sposób treści publikowanych bez zgody wydawców, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt. b) ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, jest zabronione.

Wyłączne prawa wydawnicze P.W.ATENA CiMM s.c. Capik M.M. Przedruk, kopiowanie, powielanie, zwielokrotnianie -zabronione Magazyn Ubezpieczeniowy nr 6(72)

ale zakres wskazany w ustawach, a w opisywanym przypadku ten zakres to każde zachowanie, które jest realizowaniem działalności leczniczej. Tak samo będzie przy każdej innej działalności, która wiąże się z obowiązkiem ubezpieczenia. To wykonywanie tej działalności jest cedułą obowiązku ubezpieczenia, a nie wykonywanie jej do poziomu jakiejś sumy. To zakres działalności objętej obowiązkiem ubezpieczenia wyznacza zakres ochrony ubezpieczeniowej. Wystarczy popatrzeć chociażby na jakiegokolwiek warunki ubezpieczenia obowiązkowego, by znaleźć w nim wskazanie, że jest to ubezpieczenie odnoszące się do szkód wynikających z wykonywania danej działalności czy danych czynności zawodowych. Przyrównanie obowiązku ubezpieczenia do czasu i zakresu działalności objętej obowiązkiem oznacza w praktyce koniec dzielenia ryzyka związanego z tą działalnością na ryzyko do sumy minimalnej i powyżej tej sumy. W praktyce oznacza to koniec stosowania ubezpieczeń nadwyżkowych, bo tracą one swoje oparcie w przepisach ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych.

Capik Maciej, Capik Małgorzata P.W.ATENA CiMM s.c. zastrzega, iż dalsze rozpowszechnianie w jakiegokolwiek formie i w jakiegokolwiek sposób treści publikowanych bez zgody wydawców, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt. b) ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, jest zabronione.